

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
UNIVERSITÀ DEL LITORALE
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
FACOLTÀ DI MANAGEMENT DI CAPODISTRIA

Datum: - 1 -04- 2008

Sektor	Številka	Priloge	Vredn.
REF.	2058/2008		DIPLOMA

Diplomska naloga

MODEL VREDNOTENJA KREDITNIH
PROŠENJ

Simona Bajželj

Koper, 2008

Mentor: doc. dr. Rok Strašek

POVZETEK

Predmet obravnave diplomskega dela je opis modela vrednotenja kreditnih prošelj za fizične osebe. Natančneje so obravnavani in predstavljeni zakonski akti, ki urejajo področje kreditiranja, pogoji, ki jih mora kreditojemalec izpolnjevati ob najemu le tega, zakonodaja, ki spremlja in nadzoruje banke, predpisuje vsebino kreditne pogodbe ter določi maksimalne zneske obremenitve osebnih dohodkov in najvišjo dovoljeno obremenitev kreditojemalca. Banka pred kreditiranjem kar najbolje spozna in oceni kreditojemalca, s tem zmanjša izpostavljenost banke tveganju. Kreditne ponudbe se med bankami razlikujejo glede na predhodni čas sodelovanja kreditojemalca z banko. Način obrestovanja kredita pa je odvisen od namembnosti kredita in dolžine kreditiranja. V nalogi so primerjalno z informativnimi izračuni prikazani parametri, ki vplivajo na najem kredita.

Ključne besede: bančna tveganja, banka, kreditna dokumentacija, kreditna sposobnost, boniteta, zavarovanje

SUMMARY

The subject of thesis is description of model for validating credit applications of individuals. In detail are presented and described legal acts, which regulate the field of loans, conditions for individuals, which have to be fulfilled, legislation, which monitors and controls banks, predicts the contents of loan contract and sets maximum debit amounts of personal income and maximum debit of applicant. The bank, prior to signing the contract, gets to know and asses loan applicant as best it can, which helps in reducing risk exposure of the bank. Loan offers are different in position regarding transit time of co-operation of the applicant with the bank. Calculation of interests of loans depends on purpose of the loan and its maturity. I also show the comparison with calculations, with informative calculations, through which the parameters influencing the loan approvals, are shown.

Key words: bank risks, bank, loan documentation, credit ability, credit assessment, insurance

UDK: 336.71 (043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Pravne ureditve	3
2.1	Basel II	3
2.2	Zakonske ureditve	4
2.2.1	Zakon o bančništvu	4
2.2.2	Zakon o potrošniških kreditih	5
2.2.3	Zakon o zavarovanju in izvršbi	6
2.3	Banka Slovenije	6
3	Ocenjevanje kreditnih vlog	9
3.1	Bančna tveganja	9
3.1.1	Kreditno tveganje	10
3.1.2	Operativno tveganje	11
3.1.3	Tržno tveganje	11
3.2	Kreditna ponudba	11
3.2.1	Potrošniški kredit	12
3.2.2	Študentski kredit	12
3.2.3	Stanovanjski kredit	13
3.3	Krediti brez zavarovanja	15
3.3.1	Mini kredit	15
3.3.2	Bankredit	17
4	Faza odobravanja	21
4.1	Izdelava informativnega izračuna	21
4.2	Zbiranje in preverjanje dokumentacije	22
4.2.1	Matični podatki	22
4.2.2	Boniteta	23
4.2.3	Odplačilna sposobnost	24
4.3	Zavarovanje kredita	28
4.4	Stroški najema kredita	30
4.4.1	Obrestna mera	30
4.4.2	Stroški odobritve in drugi stroški	31
4.5	Odobritev in podpis pogodbe	32
5	Simulacija kreditnih ponudb	35
5.1	Izbira banke	35
5.2	Izbira obrestne mere	36
5.3	Izbira zavarovanja	38
6	Sklep	39
	Literatura	41

Viri.....	41
Priloge	43

PONAZORILA

Slika 2.1	Novi kapitalni sporazum	3
Tabela 3.1	Izračun mini kredita	16
Tabela 3.2	Bankredit brez zavarovanja.....	18
Tabela 3.3	Bankredit z zavarovanjem.....	19
Tabela 4.1	Dokumentacija za določitev kreditne sposobnosti:.....	26
Tabela 4.2	Vrednost enomesečnega EURIBORJA od julija 2006 do junija 2007	31
Tabela 5.1	Kratkoročni kredit za nekomitenta.....	35
Tabela 5.2	Osebni kredit z nominalno fiksno obrestno mero za komitenta.....	36
Tabela 5.3	Osebni kredit s spremenljivo obrestno mero za komitenta	37
Tabela 5.4	Osebni kredit z nominalno fiksno obrestno mero za nekomitente.....	38

KRAJŠAVE

BS	Banka Slovenije
ZBS	Združenje bank Slovenije
EURIBOR	medbančna referenčna obrestna mera (Euro Interbank Offered Rate)
LIBOR	londonska medbančna obrestna mera (London Interbank Offered Rate)
EOM	efektivna obrestna mera

SLOVARČEK TEMELJNIH POJMOV

Anuiteta – mesečni obrok kredita, sestavljen iz obresti in razdolžnine (to je del glavnice)

Debetna kartica – vrsta plačilne kartice, pri kateri je transakcijski račun imetnika za opravljena plačila s kartico obremenjen tekoče po obdelavi potrdila o nakupu

Fiksna obrestna mera – določena v pogodbi in nespremenljiva do konca odplačevanja

Glavnica – osnovni del dolga, terjatve ali hranilne vloge

Interkalarne obresti – obresti za čas porabe posojila. Obračunamo jih ob koncu meseca in ob prenosu posojila v odplačevanje.

Kredit – posojanje denarja za določeno dobo

Kreditojemalec – fizična ali pravna oseba, ki si denar izposodi od fizične ali pravne osebe

Kreditodajalec – fizična ali pravna oseba, ki denar posodi fizični ali pravni osebi

Nominalna obrestna mera ali skupna obrestna mera – je na letni ravni določena enovita obrestna mera, ki poleg osnovne obrestne mere vsebuje tudi določen pribitek.

Porok – oseba, ki se je obvezala plačati dolg, če oseba, ki je posojilo najela, dolga ne uspe odplačati

Spremenljiva obrestna mera – obrestno mero določa banka na podlagi tržnih obrestnih mer, sestavljena je iz spremenljivega dela in fiksnega pribitka

Trajnik – pooblastilo banki, da na določen datum v mesecu s prenosom z osebnega računa poravna zapadlo anuiteto kredita.

Tranša – delni znesek posojila

Obrestna mera – v odstotkih izražen dohodek od posojenega kapitala ali v odstotkih izraženo plačilo zanj

Vinkulacija – zavarovateljeva pisna obveznost, da bo v zavarovalnem primeru pred izplačilom ustrezne odškodnine o tem obvestil osebo, v korist katere je zavarovanje vinkulirano (npr. kreditodajalca)

Zamudne obresti – obresti, ki se plačujejo za nepravočasno izpolnitev obveznosti

1 UVOD

V času vse hitrejšega tehničnega razvoja in vedno večje ponudbe izdelkov na trgu so vse bolj izrazite tudi potrebe in želje potrošnikov. Potrebe in želje nemalokrat presegajo naše finančne zmožnosti. Podjetja vse pogosteje zaposlujejo za določen čas, zaposleni pa so s tem prikrajšani za izpolnjevanje pogojev za najetje kredita.

Med največje izzive, s katerim se pri svojem poslovanju soočajo banke, sodita nadzor in upravljanje s kreditnim tveganjem, to je tveganje finančne izgube, ki bi jo banka utrpela zaradi neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke v poslu. Banke morajo pred kreditiranjem preučiti stopnjo tveganja za posameznega kreditojemalca in postaviti kriterije za odobritev kredita.

V diplomskem delu želimo predstaviti kriterije za odobritev kredita fizičnim osebam, kriterije za kratkoročne in dolgoročne kredite, zahteve zavarovalnice. Osnovni smoter bo prikazati, kako določeni kriteriji vplivajo na možnost najetja kredita za potrošnike z nižjimi prilivi. Ogledali si bomo simulacije z izbiro optimalne ponudbe potrošniškega kredita.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri sklope. V prvem sklopu predstavimo zakonske ureditve, ki igrajo pomembno vlogo pri odobritvi kredita. Predstavljeni so kriterije, ki jih z zakoni določa država in nadzornik slovenskih bank Banka Slovenije. Spoznamo kapitalski sporazum Basel II in tri pomembnejše zakone, ki urejajo kreditiranje fizičnih oseb, njihove obveznosti in pravice.

V naslednjem sklopu spoznamo bančna tveganja, ki igrajo ključno preventivno vlogo pri zagotavljanju varnega in skrbnega poslovanja bank. Opisana so večje tveganja, med njimi kreditno, operativno in tržno tveganje. Spoznamo še kreditno ponudbo bank, delitev kreditov v večje skupine glede na dobo kreditiranja.

Sledi sklop, v katerem so predstavljene zahteve banke in zavarovalnice ob odobritvi kredita. Spoznamo najnižji znesek osebnega dohodka, ki še dovoljuje najem kredita. Predstavljena je dokumentacija, potrebna za najem kredita, med njimi osebni dokumenti kreditojemalca in porokov, vloga za najem kredita, ki jo izpolni kreditojemalec, ter potrdila delodajalca in banke. Opisana je boniteta in parametri za določanje kreditne sposobnosti kreditojemalca. Seznanimo se z različnimi možnostmi zavarovanja kredita in spoznamo stroške odobritve kredita. Sklop se zaključi s podpisom in odobritvijo kreditne pogodbe.

V četrtem delu diplomskega dela so predmet natančnejše obravnave trije pomembni parametri, ki vplivajo na najem kredita. To so izbira banke, način obrestovanja in zavarovanje kredita. V izbiri banke je izračunan primer kredita, ko je kreditojemalec komitent banke in za enako dobo in enak znesek kredita za nekomitenta. V naslednjem izračunu primerjamo prednosti izbire med fiksno obrestno mero in spremenljivo obrestno mero vezano na EURIBOR. V zadnjih primerih spoznamo stroške kredita za

Uvod

komitenta in jih primerjamo s stroški kredita za nekomitenta. Parametri so predstavljeni primerjalno v izračunih, iz podatkov objavljenih na spletnih straneh bank, za vsak parameter so upoštevane le zahteve ene banke.

V prilogah je grafično prikazana vrednost EURIBORA in amortizacijski načrt za izračun kratkoročnega in dolgoročnega kredita.

2 PRAVNE UREDITVE

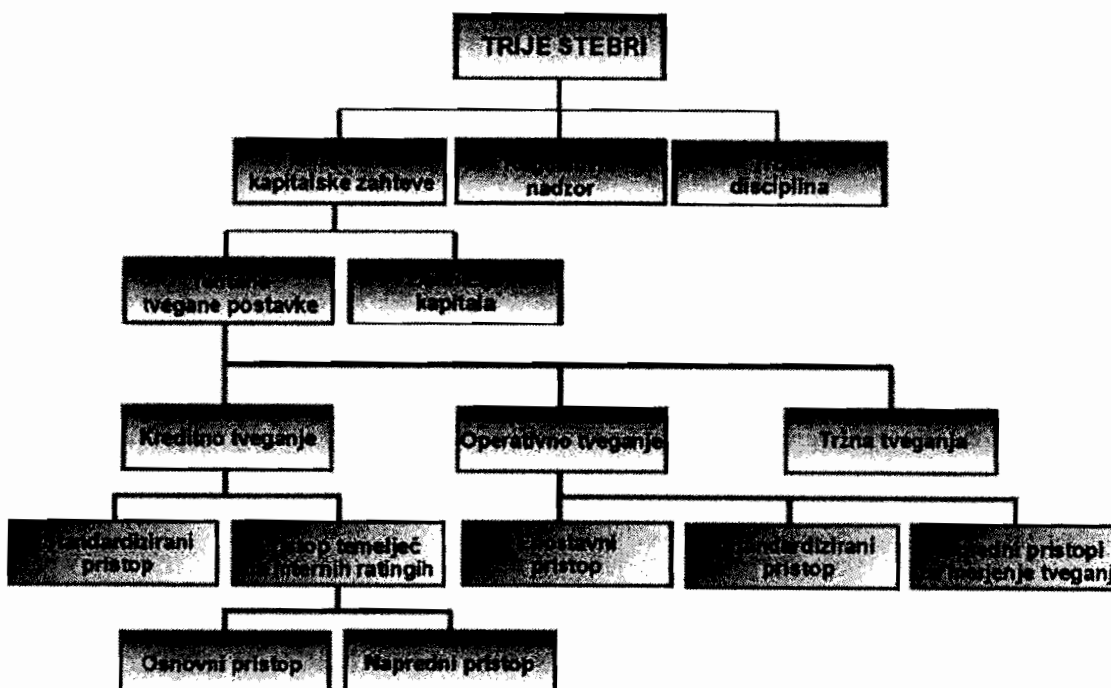
Dejavnike, ki vplivajo na poslovanje bank, lahko razdelimo na zunanje in notranje, ki pa so med seboj močno prepleteni. Zunanji dejavniki so pravne ureditve, ki so za banko obvezujoče in jo s tem omejujejo pri njenem poslovanju. Kako pa jih bančni uslužbenci obvladajo oziroma poslujejo v skladu z njimi, pa je vprašanje notranjih značilnosti banke. Med notranjimi dejavniki poslovanja banke so torej zaposleni oziroma njihove sposobnosti, menedžment banke, kultura in klima banke.

Med pravnimi ureditvami bomo predstavili zahteve Evropske unije in zahteve slovenskih zakonov. Z željo po uskladitvi pravnih in finančnih določil, poskrbeti za varnost in stabilnost finančnega sistema, izpostaviti konkurenčni trg je Evropska komisija sprejela sporazum Basel II.

2.1 Basel II

Basel II je novi kapitalni sporazum, ki je nadomestil sporazum iz leta 1988. Na finančnem trgu so se pojavili številni novi kapitalni produkti in storitve, s tem pa tudi nova bančna tveganja, ki jih stari sporazum obravnava v premajhni meri. Kazalec kapitalne ustreznosti ni več pokazatelj resnične tveganosti in posledično relativne kapitalne moči bank (Sušnik 2000).

Slika 2.1 Novi kapitalni sporazum

Vir: Banka Slovenije 2001.

Novi kapitalski sporazum je ohranil poslanstvo starega sporazuma, to je zagotavljanje varnosti in stabilnosti finančnega sistema. Temelji na treh komplementarnih stebrih (Banka Slovenije 2001):

1. steber: Minimalne kapitalske zahteve (Minimum capital requirements),
2. steber: Regulativni nadzor (Supervisory review),
3. steber: Tržna disciplina (Market discipline).

Vsi trije stebri so med seboj povezani. V prvem stebru so podane minimalne kapitalske zahteve, ki so bolj prilagojene različnim stopnjam kreditnega tveganja in realnosti na finančnem trgu. Regulativni nadzor omogoča učinkovito, zanesljivo, pošteno in pravilno alokacijo kapitala. Steber tržne discipline pa vzpodbuja banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju ter skrbnemu obvladovanju tveganj, nadzornike pa k izvajanju nadzora z nagrajevanjem tistih bank, ki učinkovito opravljajo s tveganji, in kaznovanjem tistih, ki neučinkovito opravljajo s tveganji.

Cilji novega kapitalskega sporazuma so (Rubin 2002, 42):

- raven regulatornega kapitala naj bi bila bližja dejanskemu ekonomskemu tveganju bank,
- kapital v posameznih bankah in med njimi naj bi se prerazporedil glede na tveganost njihovega poslovanja (nova pravila naj bi omogočila znižanje kapitalskih zahtev za banke, ki učinkovito obvladujejo svoja tveganja),
- agregatna raven kapitala v bančnih sistemih naj ne bi padla pod obstoječo raven,
- procesi obvladovanja tveganj v bankah naj bi se priznavali v večjem obsegu kot doslej.

2.2 Zakonske ureditve

Slovenski zakoni za področje kreditiranja so implementacija evropskih direktiv in sledijo evropskim smernicam. Bankam omogočajo varno, učinkovito in konkurenčno poslovanje, tržnim udeležencem pa seznanjenost, položaj banke in pravno varstvo potrošnika. Pri odobravanju kreditov banko omejuje kar nekaj zakonov, po katerih je banka dolžna poročati Banki Slovenije. Tako bomo med zakonskimi ureditvami predstavili tudi vlogo Banke Slovenije.

2.2.1 Zakon o bančništvu

Zakon o bančništvu (v nadaljevanju Zban) je bil sprejet leta 2001, napisan je v duhu uveljavitve drugega in tretjega stebra Evropskega kapitalskega sporazuma v Sloveniji. Od bank zahteva, da vedno razpolagajo z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste

storitev, ki jih opravljajo. Tako v 62. členu predpisuje merila, ukrepe za obvladovanje in zmanjševanje tveganj (Sušnik 2001).

Po določbah Zbana mora banka oceniti kreditno tveganje za posameznega kreditojemalca, ki ga oceni na osnovi:

- dolžnikovega finančnega položaja,
- njegove zmožnosti zagotavljati denarni pritok, v obsegu, potrebnem za redno izpolnjevanje obveznosti do banke,
- vrsti in obsegu zavarovanja terjatev banke dolžnika,
- izpolnjevanju dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

Zban predpisuje tudi sklep o največji dopustni izpostavljenosti in o veliki izpostavljenosti banke do posamezne osebe. Velika izpostavljenost pomeni izpostavljenost banke do komitenta, ki dosega ali presega 10 odstotkov kapitala banke. Vsota vseh velikih izpostavljenosti ne sme presežati 800 odstotkov višine kapitala, največja izpostavljenost do posameznega komitenta pa ne sme presežati 25 odstotkov kapitala banke.

Uveljavitev tretjega stebra pa bankam nalaga redno poročanje Banki Slovenije. V 127. členu so opredeljena dejstva in okoliščine, o katerih banke poročajo. Banka Slovenije ima tako zadostna zakonska pooblastila za izvajanje nadzora.

2.2.2 Zakon o potrošniških kreditih

V Sloveniji dolgo ni bilo zakona, ki bi urejal potrošniške kredite. Marca 2001 je stopil v veljavo pravni predpis, ki s svojimi kogentnimi normami posega na področje pogodbenega prava in tako v vsebino pogodbenih razmerij med banko ter njenimi komitenti. Novi zakon zagotavlja posebno pravno varstvo potrošnika, ker je ta po naravi stvari šibkejša stranka pogodbenega razmerja. Potrošnikova pravica izbire, njegova obveščенost in transparentnost kreditnih pogojev so glavni elementi varstva potrošnikov pri kreditnih poslih. Transparentnost kreditnih pogojev pomeni, da mora potrošnik v kreditni pogodbi dobiti takšne informacije o kreditu, s katerimi pozna vse svoje obveznosti, ki jih s podpisom pogodbe prevzame.

Zakon v skladu z evropskimi smernicami določa vsebino kreditne pogodbe, ki mora biti sklenjena v pisni obliki in opredeljuje najpomembnejši element vsebine kreditne pogodbe, to je efektivna obrestna mera (EOM). Uvedba EOM je najpomembnejši element varstva potrošnikov pri potrošniških kreditih, saj omogoča primerljivost kreditnih pogodb med seboj. Bistvo EOM je, da poleg obrestne mere vsebuje tudi druge stroške odobritve kredita v odstotku od zneska kredita (Ilovar 1999, 2–6).

2.2.3 Zakon o zavarovanju in izvršbi

Banka na osnovi uredb zakona določi, kateri dohodki in prejemki kreditojemalca se upoštevajo v osnovi za izračun kredita. Prejemki, ki so izvzeti iz izvršbe (101. člen), kot so prejemki iz naslova zakonite preživnine, socialne pomoči, otroškega dodatka, štipendije in pomoči študentom, se ne upoštevajo pri kreditni sposobnosti kreditojemalca.

2.3 Banka Slovenije

Banka Slovenije je centralna banka Slovenije, ki skrbi za stabilnost valute in splošno likvidnost plačevanja v državi in tujini, vodila je politiko tečaja tolarja, sedaj tudi evra, opravlja državni nadzor nad bankami (Slovenski veliki leksikon 2003).

Banka Slovenije nadzira poslovanja banke s spremljanjem, zbiranjem poročil in obvestil banke, dodeljena so ji velika pooblastila in naloge, budno spremlja poslovanje bank, jih informira, nadzira in sprejema ukrepe za odpravo ugotovljenih nepravilnosti.

Po zakonu (Zban) je banka delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev. Član uprave banke mora pridobiti dovoljenje Banke Slovenije za opravljanja funkcije člana uprave banke. Če se banka združi z drugo banko oziroma pravno osebo ali če se banka deli, mora to pred vpisom v sodni register dovoliti Banka Slovenije. Prav tako mora banka pred ustanovitvijo podružnice v tujini pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Banka Slovenije sodeluje z domačimi nadzornimi organi in organi Evropske skupnosti, obvešča Evropsko komisijo o zadevah, ki jih določa pravni red Evropske unije.

Zakon v 91. členu predpisuje bankam, da Banki Slovenije poročajo o:

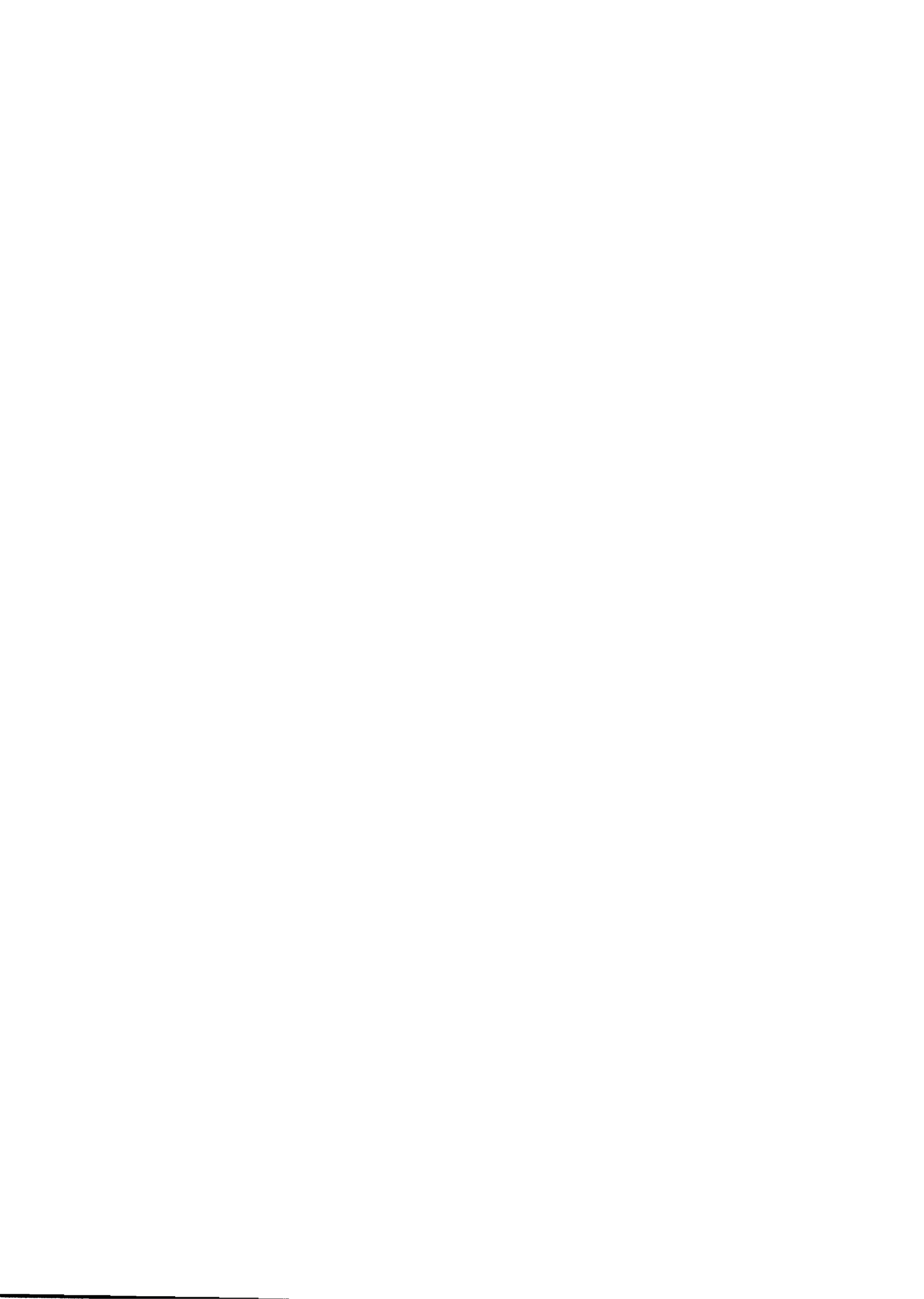
- kapitalu,
- kapitalskih zahtevah,
- kapitalski ustreznosti,
- izpostavljenosti,
- oceni kreditnih tveganj, ki jih navaja v 77. členu zakona,
- likvidnosti,
- stanju neizravnanih postavk,
- vrednosti naložb v kapital nefinančnih organizacij in nepremičnine.

Banka Slovenije predpiše merila in načine izračunavanja ter roke poročanja teh predpisov. Banke morajo od julija 2002 Banki Slovenije dnevno poročati o nivoju količnikov likvidnosti in zagotavljati najmanjši obseg devizne likvidnosti (Lenardič 2002).

Banka pošilja Banki Slovenije mesečna in desetdnevna poročila o knjigovodskem stanju računov iz svojega knjigovodstva, na predpisan način in na predpisanih obrazcih.

Desetdnevna poročila vsebujejo določene podatke o knjigovodskem stanju sredstev in obveznosti do virov sredstev bank.

Banka Slovenije z navodili predpiše metodologijo za izstavitve izkaza poslovnega izida.

3 OCENJEVANJE KREDITNIH VLOG

Za razvoj in ohranjanje kreditnega portfelja mora banka imeti vpeljan natančen in učinkovit postopek ocenjevanja, ki omogoča neodvisno in objektivno presojo kreditnih predlogov. Za oblikovanje ustrezne politike kreditiranja mora banka prepoznati zunanje in notranje nevarnosti – tveganje, ki mu je banka izpostavljena, ter razviti in uporabljati strategije, ki to tveganje zmanjšujejo oz. ga odpravljajo.

Kratkoročne kreditne vloge banke odobravajo brez predhodnega odobranja zavarovalnice. Ti krediti imajo omejen zgornji znesek odobritve, kreditojemalci pa morajo biti komitenti¹ banke.

3.1 Bančna tveganja

Visokokonkurenčno okolje s stalno spreminjajočimi se pogoji finančnega poslovanja je poglavitni razlog izpostavljenosti finančnih institucij različnim vrstam tveganj. Teoretično lahko opredelimo tveganje kot razmere, v katerih obstaja negotovost prihodnjih dogodkov. Banka je po naravi finančnega posrednika prisiljena nase prevzeti določen del teh tveganj. Vsako tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oz. lahko prinese tudi izgubo. Celostno obvladovanje izpostavljenosti banke različnim tveganjem je dolgoročen koncept, kjer ključna vprašanja zahtevajo opredelitev upravljanja s tveganji kot del poslovne kulture banke. Banka mora tveganja identificirati, ovrednotiti in nadzorovati. Opredeliti mora njihovo globalno politiko upravljanja, tako da izkorišča prednosti za večje donose in kar najbolj zmanjšuje negativne učinke, z namenom doseganja svojih ciljev.

V nadaljevanju podajamo pregled tveganj, kot jih predstavlja Krumberger (2000) bančna tveganja povzema po Mednarodnem denarnem skladu v povezavi s temeljnimi načeli učinkovitega bančnega nadzora (IMF 1998, 60–61 v Krumberger 2000):

- kreditno tveganje, znotraj katerega je treba opozoriti na izpostavljenosti, koncentracijo in kreditiranje povezanih oseb;
- deželno tveganje s posebno komponento transfernega tveganja, ki se nanaša na obveznost posojilojemalca, ki ni nominirana v domači valuti;
- tržno tveganje, pri čemer je specifičen element tečajno tveganje;
- tveganje spremembe obrestne mere;
- likvidnostno tveganje;
- operativno tveganje;
- pravno tveganje in
- tveganje izgube dobrega imena.

¹ Komitenti imajo pri banki odprt transakcijski račun, nanj redno mesečno prejemajo prilive.

Posamezna tveganja se med seboj prepletajo in so med seboj povezana. Raziskave Banke za mednarodne poravnave (BISa) so pokazale, da večina bančnih problemov izhaja iz kreditnega tveganja, kar 50 do 60 odstotkov, sledijo mu operativna tveganja, od 30 do 40 odstotkov, tržnega tveganja pa so zaznali 10 odstotkov. V nadaljevanju so predstavljene temeljne značilnosti zgoraj omenjenih.

3.1.1 Kreditno tveganje

Pred odobritvijo kredita mora banka oceniti kreditno sposobnost kreditojemalca, ki pa ni vedno pravilna. Banka se mora zato zavedati možnosti napačne ocene in posledično izgube komitenta oz. potencialnega kreditojemalca.

Kreditno tveganje je tveganje finančne izgube, ki je posledica dolžnikove nezmožnosti, da zaradi katerega koli razloga ne izpolni svoje finančne ali pogodbene obveznosti v celoti. Kreditnemu tveganju se banka popolnoma ne more izogniti, saj je odvisno od več dejavnikov, kot so gospodarski in politični zlomi, negativni vpliv svetovnega regionalnega gospodarskega razvoja na določeno dejavnost itd.

Baselski odbor za bančni nadzor je v poročilu z naslovom Principi upravljanja s kreditnim tveganjem (Principles for the Management of Credit Risk) izdal koncept in značilnosti skrbnega upravljanja s kreditnim tveganjem. Pomembno je, da so informacije o kreditnem tveganju ustrezne in pravočasne, saj take informacije podajajo resnično sliko finančnega položaja in njene prihodnje obete za posamezno institucijo. Informacije morajo biti zanesljive oz. verodostojne in primerljive v času med posameznimi institucijami in državami. Razkrivajo se le pomembne informacije, to so tiste, katerih opustitev ali napačna navedba lahko spremeni odločitev uporabnika te informacije. V finančnih poročilih morajo biti pomembne informacije prikazane ločeno. Informacije, ki ocenjujejo in ovrednotijo banko, morajo biti razumljive tržnim udeležencem. Načelo zaupnosti podatkov od bank zahteva, da se razkrijejo podatki, ki kažejo na povečano tveganje in s tem slabši položaj na trgu.

Poročilo opisuje dobro bančno prakso pri:

- vzpostavitvi primerne okolja za obravnavo kreditnega tveganja,
- vzpostavitvi ustreznega sistema odobravanja kreditov,
- vzdrževanju ustreznega sistema upravljanja, vrednotenja in spremljanja kreditov,
- vzpostavitvi primerne kontrole nad kreditnim tveganjem.

Prenos kreditnega tveganja je možno prek različnih instrumentov, kot so zavarovanje pri zavarovalnici in finančne garancije. V zadnjih letih pa je zaznan porast novih tehnik za prenos in razpršitev kreditnega tveganja skozi kapitalni trg (Janevska 2004).

3.1.2 Operativno tveganje

Z globalizacijo finančnih storitev se pojavljajo tudi nova pomembna tveganja, eno izmed njih je operativno tveganje. Operativno tveganje je Baselski odbor definiral kot tveganje izgube zaradi neustreznih ali neuspešnih notranjih postopkov, ljudi in sistemov ali zaradi zunanjih dogodkov, kot so naravne nesreče in katastrofe.

Banke morajo tako kot vsa tveganja tudi operativno tveganje opredeliti, spremljati, meriti in nadzorovati. Za ta tveganja je pristop prek modelov vprašljiv, saj so modeli bolj eksperimentalne narave, kot so ocene notranje revizije, obseg in promet storitev, stopnje napak, ne pa toliko zunanji dejavniki, kot so gibanje cen na tržišču, kjer obstaja neka korelacija s poslovno izgubo. Zato je Baselski odbor izoblikoval priporočila za obvladovanje in nadziranje operativnega tveganja na podlagi desetih načel. V njih nadzornemu svetu in upravi banke priporoča razvijanje primernega okolja za obvladovanje tveganja, prepoznavanje, merjenje, spremljanje stanja in sprememb.

Novi baselski sporazum je operativno tveganje opredelil kot posebno vrsto tveganja, za katero so zahtevane minimalne kapitalske zahteve, ki jih mora banka zagotoviti za kritje tveganj svojega poslovanja.

3.1.3 Tržno tveganje

Je tveganje nevarnosti zmanjšanja vrednosti vrednostnih papirjev in drugih oblik premoženja. Tržno tveganje se povečuje zaradi nestalnosti tržnih cen. Po Sklepu o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic tržno tveganje vključuje:

- pozicijsko tveganje (posebno in splošno tveganje spremembe cen finančnih instrumentov),
- tveganje neizpolnitve nasprotne stranke,
- tveganje spremembe cen blaga,
- tveganje preseganja velikih izpostavljenosti na podlagi trgovanja.

3.2 Kreditna ponudba

Banke imajo zelo raznoliko in razširjeno ponudbo kreditov, njihova cena pa je odvisna od časa odplačevanja in namena uporabe. Glede na čas odplačevanja poznamo kratkoročne in dolgoročne kredite, glede na namen pa gotovinske in negotovinske kredite.

Kratkoročni krediti imajo odplačilno dobo do enega leta oz. dvanajst mesecev, največkrat so to krediti do zneska 4000 evrov. Namenski krediti se odobravajo za določene namene, kot so počitniški kredit, nakup oziroma posodobitev računalniške opreme, nakup avtomobila itd. Kreditojemalcu se na podlagi predračuna odobri namenski kredit, znesek kredita pa se na podlagi predračunov ali računov nakaže na račun prodajalca storitve ali izdelka. Namenski krediti imajo odplačilno dobo do

šestdeset mesecev ter ugodnejšo obrestno mero od gotovinskih kreditov. V obravnavani banki je razlika v obrestni meri med gotovinskimi in namenskimi krediti 0,2 odstotne točke. Dolgoročni krediti so krediti z odplačilno dobo več kot dvanajst mesecev, banke pa odobravajo tako gotovinske kot namenske dolgoročne kredite. Med dolgoročnimi namenskimi krediti ima pomembno vlogo stanovanjski kredit.

Ponudbo kreditov smo razdelili v tri večje skupine: potrošniški kredit, študentski kredit in stanovanjski kredit.

3.2.1 Potrošniški kredit

Je najobsežnejša skupina ponudbe kreditov. Kreditojemalec lahko najame gotovinski potrošniški kredit brez dokazil o njeni porabi.

- *Namen:* Ponudba potrošniških kreditov je gotovinska, na željo stranke pa banka nakaže tudi namensko. Pri namenskem nakazilu se mora račun glasiti na kreditojemalca.
- *Upravičenci do kredita:* Najamejo ga lahko komitenti in nekomitenti banke. Poleg splošnih pogojev, ki so predstavljeni v poglavju kreditne sposobnosti, ob izteku odplačilne dobe ne presegajo starosti petinsedemdeset let.
- *Odplačilna doba:* Za kratkoročne potrošniške kredite je odplačilna doba do dvanajst mesecev za dolgoročne potrošniške kredite pa je odvisna od obrestne mere. Kredite, ki so odobreni z nespremenljivimi, fiksnimi obrestnimi merami, je možno najeti do 60 mesecev, za daljše obdobje do 84 mesecev pa kredite s spremenljivimi obrestnimi merami.
- *Obrestne mere:* Za potrošniške kredite so na voljo: kombinirana obrestna mera, nominalna spremenljiva in nominalna fiksna obrestna mera.
- *Znesek kredita:* Minimalni znesek kredita je 200 evrov, maksimalni znesek pa je odvisen od načina zavarovanja kredita in kreditne sposobnosti kreditojemalca. Najnižja anuiteta je 40 evrov na mesec.
- *Zavarovanje kredita:* Kredit je mogoče zavarovati z vsemi oblikami zavarovanja, ki jih spoznamo v razdelku 4.3 Zavarovanje kredita.

3.2.2 Študentski kredit

Obravnavana banka posebno pozornost posveča odobravanju kreditov študentom in dijakom. Študenti, ki banki dostavijo potrdilo o vpisu, izpolnjujejo pogoje.

- *Namen:* Krediti so lahko gotovinski ali namenski. Nameni kredita so lahko:
 - plačilo šolnine,
 - nakup računalnika ali računalniške opreme,
 - nakup literature,

- plačevanje različnih tečajev in seminarjev,
- počitnice, ekskurzije.
- *Upravičenci do kredita:* Kredit je namenjen srednješolcem in rednim ali izrednim študentom, ki se šolajo v RS ali v tujini in niso redno zaposleni, izpolnjujejo pa naslednje pogoje:
 - dijaki, ki so redno vpisani vsaj v tretji letnik srednje šole,
 - študenti, ki so redno ali izredno vpisani na višjo ali visoko šolo; niso redno zaposleni,; poslovno sodelujejo z banko – imajo odprt transakcijski račun ali ga odprejo za namen pridobitve kredita.
- *Znesek kredita:* Minimalni znesek kredita je 200 evrov, maksimalni znesek 20.000 evrov, najnižja mesečna anuiteta 40 evrov.

3.2.3 Stanovanjski kredit

Kreditni so namenski, in sicer za investicije v nepremičnine. Banka nudi kratkoročne in dolgoročne stanovanjske kredite.

- *Upravičenci:* Kredit lahko najemajo tako komitenti kot nekomitenti banke.
- *Namen in namenska dokumentacija:*
 1. Nakup stanovanj in stanovanjskih hiš:
 - notarsko overjena kupoprodajna pogodba med prodajalcem in kupcem nepremičnine,
 - pri nakupu stavbenega zemljišča za gradnjo stanovanjske hiše, pogodbo o nakupu in potrdilo pristojnega občinskega organa, da prostorski izvedbeni akt omogoča gradnjo stanovanjske hiše.
 2. Gradnja:
 - dokument, ki dokazuje lastništvo – originalni zemljiškooknjižni izpisek, star največ 15 dni, v primeru, da objekt še ni vpisan v zemljiško knjigo, pa overjeno originalno kupoprodajno pogodbo,
 - veljavno gradbeno dovoljenje,
 - računi in predračuni.
 3. Obnova oz. prenova:
 - dokument, ki dokazuje lastništvo objekta; predmeta,
 - za večje posege odločbo o dovolitvi priglašeni del oz. lokacijska informacija ali veljavno gradbeno dovoljenje,

- za manjše posege pa zadostuje dokazilo o lastništvu kreditirane enote in ustrezni predračuni oz. pogodbe o izvedbi gradbenih, obrtniških ali inštalacijskih del.
 - 4. Plačilo stroškov za komunalno opremljanje stavbnega zemljišča:
 - odločba občinskega organa o odmeri komunalnega prispevka.
 - 5. Plačilo odškodnine za spremembo namembnosti zemljišča:
 - odločba pristojne upravne enote o odmeri odškodnine zaradi spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča in gozda.
 - 6. Plačilo projektne dokumentacije:
 - pogodba med investitorjem in projektivnim podjetjem o izdelavi te dokumentacije.
 - 7. Poplačilo že najetih stanovanjskih kreditov pri drugih kreditodajalcih:
 - pogodba o stanovanjskem kreditu,
 - potrdilo banke o stanju kredita.
 - 8. Izplačilo dednih deležev, solastniških deležev, deležev po razvezi:
 - pravno močna sodna odločba ali notarsko overjen sporazum.
 - 9. Plačilo lastne udeležbe pri pridobitvi stanovanjske pravice:
 - pogodba med najemodajalcem in najemjemalcem.
 - 10. Drugi nameni, povezani z investicijami v nepremičnine.
- *Znesek kredita:* Minimalni znesek kredita znaša 200 evrov, najnižja mesečna anuiteta 60 evrov.
 - *Odplačilna doba:* Za stanovanjske kredite je odplačilna doba odvisna od obrestne mere, načina zavarovanja in namena kredita.
 - *Koriščenje kredita:* črpanje je odvisno od namena kredita, tako se lahko:
 - v primeru gradnje, obnove ali prenove 50 odstotkov kredita koristi v gotovini z nakazilom na kreditorejmalčev transakcijski račun,
 - v primeru nakupa stanovanj, stanovanjski hiš in počitniških hiš pa 10 odstotkov kredita koristi v gotovini z nakazilom na kreditorejmalčev transakcijski račun,
 - kreditorejmalec mora najprej črpati kredit namensko, nato se lahko preostanek izplača v gotovini.

3.3 Krediti brez zavarovanja

V to skupino sodijo krediti, za katere banka ne zahteva dodatnih dokazil za odobritev kredita, prav tako ni potrebno soglasje zavarovalnice. Kredite brez zavarovanja odobravajo tudi posredniki pri prodaji trgovskega blaga in storitev na obroke ter nadomeščajo funkcijo čeka kot plačilnega sredstva. V nadaljevanju bomo opisali ponudbo mini kredita obravnavane banke in en način kreditiranja, ki ga izvajajo posredniki, ki sodelujejo z obravnavano banko.

3.3.1 Mini kredit

Mini kredit je gotovinski potrošniški kredit z odplačilno dobo od treh mesecev do šestintrideset mesecev. Namenjen je komitentom banke, ki z banko poslovno sodelujejo, imajo pri banki odprt transakcijski račun in nanj najmanj šest mesecev prejema prilive iz naslova plače, pokojnine oz. invalidnine. Pogoj za odobritev te oblike kredita je korektno poslovanje komitenta. Korektno poslovanje pomeni, da komitent redno in pravočasno poravnava obveznosti do banke, v zadnjem času ni imel na transakcijskem računu nedovoljenega negativnega stanja.

Kreditna sposobnost kreditjemalca se ugotavlja na osnovi mesečnega priliva kreditjemalca, ki ga prejme na transakcijski račun. Kreditjemalcu ni treba dostavljati nobenih potrdil o plači ali odrezkov pokojnine, niti ne odstopnih izjav.

Mini kredit se odobri brez zavarovanja, banka boniteto komitenta ugotavlja in presoja na osnovi preteklega poslovanja komitenta s transakcijskim računom.

Maksimalni znesek mini kredita se izračuna na osnovi mnogokratnika zadnjih treh mesečnih prilivov, ki je lahko od 3,5-kratnika priliva do 10-kratnika priliva. Kredit ne sme presegati zgornje meje zneska 12.000 evrov za dolgoročne kredite in zneska 4000 evrov za kredite z odplačilno dobo do dvanajst mesecev. Minimalni znesek kredita je 200 evrov, najnižja anuiteta pa 20 evrov. Banka upošteva mesečne prilive na kreditjemalčev račun, zmanjšane za trajnike oz. odlive direktnih bremenitev iz naslova kreditov.

Mesečni priliv kreditjemalca po odbitku anuitete za mini kredit ne sme biti manjši od zakonsko določene minimalne neto plače v Republiki Sloveniji (več v razdelku 4.2.3 Odplačilna sposobnost).

Kredit se odplačuje mesečno prek direktne bremenitve iz kreditjemalčevega transakcijskega računa, kar je prednost tako za banko kot tudi za kreditjemalca. Kreditjemalec nima stroškov in skrbi za ročno odplačevanje kredita, banki pa ni treba mesečno pošiljati nalogov za plačilo anuitete. Komitent prejema na račun pri banki prejemke in prilive, s tem ima banka manjše kreditno tveganje za odobreni kredit.

Primer 1

Izračunali bomo znesek mini kredita za kreditojemalca, ki je komitent obravnavane banke. Za izračun bomo uporabili podatke, objavljene na spletni strani Davčne uprave Republike Slovenije. Skladno z zakonom o določitvi minimalne plače je bilo določeno, da je znašala minimalna bruto plača v mesecu oktobru 2007 natanko 538,53 evra. Zaposleni, ki prejema minimalno bruto plačo, so kreditno nesposobni, zato bomo v naših primerih 538,53 evra upoštevali za neto plačo.

Tabela 3.1 Izračun mini kredita

doba kredita v mesecih	12
znesek kredita	1718,21 evra
mesečna anuiteta	148,83 evra
obrestna mera	7,20 odstotka
eom *	9,48 odstotka
stroški odobritve	17,18 evra

* EOM je izračunan pod predpostavko, da se kredit koristi na dan prenosa v odplačilo, zato interkalarnih obresti ni.

Vir: Banka Koper 2004.

Obrestna mera mini kredita je fiksna nominalna skozi celotno dobo odplačevanja.

Kreditojemalec lahko zaprosi do 3,5-kratnik priliva, v našem primeru neto plače je to do 1884,85 evra, vendar pa lahko obremenimo do 1/3 plače, tako da kreditojemalcu ostane najmanj 389,70 evra plače na mesec, anuiteta je lahko največ 148,53 evra ob predpostavki, da kreditojemalec nima nobene obremenitve plače iz naslova kreditov.

V našem primeru gre za komitenta banke, zato ni stroškov zavarovanja kredita, stroški odobritve pa so en odstotek od zneska kredita, v tem primeru 17,18 evra. Kreditojemalcu po plačilu stroškov ostane 1701,03 evra kredita. Mini kredit je izračunan po internih navodilih obravnavane banke, tako mora kreditojemalcu ostati zakonsko določen neto minimum, vendar pa imajo ekspoziture zaradi komercialnih razlogov dovoljena odstopanja in je lahko anuitete do 1/3 plače, torej 179,51 evra.

Prednost mini kredita za banko je poznavanje kreditojemalca, enostavno odplačevanje, prednost za kreditojemalca je odobritev v kratkem času, nižji stroški odobritve, ni stroškov zavarovanja kredita, enostavno odplačevanje.

3.3.2 Bankredit

Bankredit je produkt, ki so ga pripravile članice Združenja bank Slovenije² (v nadaljevanju ZBS). Je negotovinski kredit, namenjen kreditiranju nakupa blaga in storitev manjših vrednosti, ki ga je mogoče dobiti neposredno na prodajnem mestu. Trgovine morajo predhodno skleniti pogodbo z banko o odobravanju Bankredita. ZBS je izdal protokol o oblikovanju in izvajanju skupnega produkta Bankredit, s katerim okvirno določa lastnosti produkta. V nadaljevanju bomo spoznali ponudbo Bankredita, ki jo trži obravnavana banka.

Lastnosti produkta:

- znesek kredita je omejen od 166 evrov do največ 1300 evrov,
- ročnost je lahko največ do 24 mesecev,
- najmanjši znesek anuitete je 20 evrov,
- kupec blaga ali storitve lahko s tem kreditom pokrije oz. poplača največ do 90 odstotkov vrednosti blaga ali storitve.

Prodajalci

Prodajalci blaga in storitev morajo z eno ali več bankami skleniti Pogodbo o kreditnem poslovanju in medsebojnem poslovnem sodelovanju za prodajo blaga in storitev na več obrokov. Pogodbo lahko sklene s katero koli banko, ki je članica ZBS in trži ta produkt. Prodajalec lahko prodaja blago z uporabo Bankredita kupcu, ki je stranka katere koli članice ZBS, ki ima v svoji ponudbi ta produkt.

Prodajalci morajo ob sklenitvi pogodbe izpolnjevati naslednje tehnične pogoje. Imeti morajo:

- POS-terminal,
- možnost dostopa do interneta,
- tiskalnik,
- na vidnem mestu objavljeno izjavo o kreditnem posredništvu.

Kupci

Za odobritev produkta mora imeti kupec odprt osebni račun in je imetnik debetne kartice, potrebuje veljaven osebni dokument in davčno številko ter zadnje tri bančne mesečne izpiske.

² Združenje bank Slovenije je gospodarsko interesno združenje, čigar temeljni cilji so pospeševanje dejavnosti svojih članic, izboljšanje rezultatov bančne dejavnosti in uveljavljanje dobrih poslovnih običajev ter poslovne etike (Združenje bank Slovenije).

Postopek posredovanja in odobritve kredita

- Prodajalec opravi identifikacijo kreditojemalca s pomočjo osebnega dokumenta in davčne številke.
- Preveri boniteto stranke, tako da z njegovo debetno kartico prek POS-terminala izvede obremenitev transakcijskega računa kreditojemalca, v višini najmanj 10 odstotkov zneska kredita.
- Skleneta standardizirano kreditno pogodbo in Nalog za poplačilo kredita. Podpisane izvode pogodb in drugo zahtevano dokumentacijo kreditni posrednik posreduje banki, s katero je sklenil posredniško pogodbo.
- Banka preveri pravilnost prejete dokumentacije in odobri kredit. Ob ugotovitvi morebitnih nepravilnosti zahteva popravek oziroma dopolnitev dokumentacije ali zavrne kredit.

Prednosti Bankredita so ugodne tako za kupca kot za posrednika. Kupcu omogoča enostavno plačilo blaga ali storitve z najetjem kredita na prodajnem mestu, brez obiska banke, posrednik blaga ali storitve pa denar za prodano blago dobi v celoti v pogodbeno dogovorjenem roku.

Primerjali bomo Bankredita, ki ga nudita različni banki, znesek nakupa bo 1000 evrov. Obravnava banka ima v ponudbi Bankredite brez zavarovanja, zato je nakup za kreditojemalca ugodnejši. V nadaljevanju si oglejmo razliko.

Primer 2

Tabela 3.2 Bankredit brez zavarovanja

doba kredita v mesecih	12
znesek nakupa	1000 evrov
znesek kredita	920,86 evra
takojšne plačilo	100 evrov
mesečna anuiteta	80,15 evra
obrestna mera	8,10 odstotka
eom *	10,58 odstotka
stroški odobritve	20,86 evra

*EOM je izračunan pod predpostavko, da se kredit koristi na dan prenosa v odplačilo, zato interkalarnih obresti ni.

Vir: Banka Koper 2004.

Kupec lahko pridobi kredit do 90 odstotkov zneska nakupa, v našem primeru je to 900 evrov. Obravnavana banka za strošek obdelave kredita poveča glavnico, tako

dobimo 920,86 evra kredita, ki ga odplačujemo prek trajnika v znesku 80,15 evra na mesec.

Primer 3

Tabela 3.3 Bankredit z zavarovanjem

doba kredita v mesecih	12
znesek nakupa	1000 evrov
znesek kredita	900 evrov
mesečna anuiteta	77,83 evra
takojšne plačilo	146,27 evra
obrestna mera	6,90 odstotka
eom *	16,24 odstotka
stroški odobritve	9 evrov
stroški zavarovanja	37,27 evrov

* eom velja na dan izračuna kredita in se lahko spremeni, če se spremenijo obrestna mera, dan in mesec odobritve kredita

Vir: Nova ljubljanska banka 2008.

V primerjavi s primerom 2 imamo tu še stroške zavarovanja in stroške odobritve, ki pa se plačajo takoj in se prištejejo k znesku 10 odstotkov takojšnjega plačila. Takojšne plačilo torej znaša 146,27 evra, v njem so stroški odobritve kredita, stroški zavarovanja in 10 odstotkov od zneska nakupa. V primeru 3 so nižji stroški odobritve, in sicer za 11,86 evra, nižja je obrestna mera, posledično pa so nižje mesečne obremenitve.

Menimo, da je Bankredit v primeru 3 manj ugoden za kreditojemalca kot v primeru 2, kar je mogoče razbrati iz EOM. V primeru 3 je višje takojšne plačilo, dodani so še stroški zavarovanja kredita. Takojšne plačilo se izvede na prodajnem mestu z debetno kartico in je osnova za potrditev kredita.

4 FAZA ODOBRAVANJA

Osnovna dejavnost banke je zbiranje prihrankov varčevalcev na osnovi vlog in prenos zbranih sredstev z odobravanjem kreditov. Za razvoj in ohranjanje kreditnega portfelja mora imeti banka vpeljan previden in učinkovit postopek ocenjevanja, ki omogoča neodvisno in objektivno presojo kreditnih predlogov.

Informacije, ki jih bančni uslužbenec posreduje komitentu, morajo biti skladne s poslovno politiko banke, ki jo vsebujejo akti obrestnih mer, cenik storitev banke, pogoji banke za poslovanje s fizičnimi osebami.

4.1 Izdelava informativnega izračuna

Bančni uslužbenec v uvodnem razgovoru kreditojemalcu predstavi ponudbo kreditov, pogoje in možnosti pridobitve kredita, načine zavarovanja in potrebno dokumentacijo, ki jo mora komitent dostaviti za obdelavo konkretne vloge. Komitent izroči mapo, v kateri so obrazci za odobritev kredita:

1. vloga za kredit: izpolni jo kreditojemalec,
2. upravno izplačilno prepoved: izpolni jo podjetje,
3. potrdilo o plači: izpolni podjetje,
4. potrdilo o prilivih na transakcijski račun za zadnjih šest mesecev: za kreditojemalce, ki so nekomitenti, izpolni banka, kjer ima kreditojemalec odprt transakcijski račun.

V primeru, da bo kredit zavarovan s porokom, porok svojo ustreznost izkazuje z izpolnjenimi obrazci pod točkami od 2, 3 in 4.

Bančni uslužbenec na osnovi razgovora s kreditojemalcem izdela informativni izračun, ponudi mu informativne izračune z različnimi načini obrestovanja, z različno dobo odplačevanja. Informativni izračuni so informativne narave, kreditojemalcu pa so v pomoč pri odločitvi za najem kredita, primerljivi so s ponudbo med bankami.

Izračun vsebuje:

- podatke o kreditojemalcu: ime, priimek in naslov kreditojemalca,
- podatke o kreditu,
- stroške kredita,
- podatke o izdelovalcu izračuna: ime, priimek, poslovna enota in datum izdelave.

Podatki o kreditu: prikazan je znesek kredita, odplačilna doba v mesecih, letna obrestna mera, znesek anuitete, efektivna obrestna mera EOM. Stroški kredita: ta rubrika informira o stroških odobritve kredita in stroških zavarovanja kredita.

4.2 Zbiranje in preverjanje dokumentacije

Banka za vsakega kreditojemalca vodi kreditno mapo, v kateri zbira in shranjuje kreditno dokumentacijo kreditojemalca. Bančni uslužbenec pregleda prejete dokumente kreditojemalca in preveri vpisane podatke, preveri kopije, s podpisom in žigom označi, da so kopije enake originalu. Skupaj z uslužbencem banke izpolnjevalke preveri potrdila s podatki o prilivu in prometu na računu, ki je odprt pri drugi banki,. Takšno preverjanje dokumentacije izključi možnost zlorabe in ponarejanja listin.

Kreditna mapa vsebuje:

- vlogo za kredit in fotokopije osebnega dokumenta ter davčne številke,
- podatke solidarnega poroka, če je kredit zavarovan s poroki,
- upravno izplačilna prepoved, potrjena s strani delodajalca,
- potrdilo o plači,
- plačilne liste,
- izračun bonitete,
- izračun kreditne sposobnosti,
- kreditno pogodbo.

4.2.1 Matični podatki

Osnovno identifikacijo kreditojemalca opravi bančni uslužbenec na bančnem okencu s pomočjo veljavnega osebnega dokumenta in davčne številke. Osebni dokument je lahko osebna izkaznica, potni list in drugi osebni dokumenti, iz katerih je mogoče razbrati identičnost osebe. Podatke kreditojemalcev, ki so komitenti banke nato po potrebi dopolni v internem registru oziroma jih na novo vnese za nekomitente. Z vnosom v register kreditojemalec dobi bančno številko, pod katero ga banka vodi. Bančna številka omogoča pregled produktov, s katerimi posluje kreditojemalec, to so transakcijski in devizni računi, plačilne kartice, krediti, depoziti, varčevanja.

Bančni uslužbenec pridobi v registru na osnovi davčne številke informacije o komitentu o morebitnem preteklem sodelovanju z banko. Banka vodi v internem registru posebno listo, imenovano stop lista, v kateri je zabeleženo morebitno nekorektno poslovanje komitenta. Zabeležen je dogodek, datum nastanka, datum poteka veljavnosti sankcije in znesek neporavnanih zapadlih obveznosti.

Identifikacija komitenta je osnova za prepoznavanje in ocenitev kreditojemalca, z njo pridobimo podatke, ki so osnova za odločanje kreditiranja komitenta. Banka mora ob identifikaciji komitenta spoznati in oceniti tveganja, ki ga banka prevzema z odobritvijo kredita kreditojemalcu.

4.2.2 Boniteta

Banka Slovenije predpisuje razvrstitev komitentov v pet bonitetnih skupin (od A do E), in sicer na podlagi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti izpolnjevanja obveznosti do banke ob dospelosti. Ocenjuje se:

- finančni položaj posameznega dolžnika,
- njegova zmožnost zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obseg zavarovanja terjatev do posameznega dolžnika,
- izpolnjevanje dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

V sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic Banka Slovenije predpisuje naslednji način razvrstitve v bonitetne razrede:

Bonitetna skupina A

- terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav EEA³ in z njimi primerljivih držav OECD⁴,
- terjatve do dolžnikov, za katere se ne pričakuje težav s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni,
- terjatve zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem.

Bonitetna skupina B

- terjatve do dolžnikov, za katere se ocenjuje, da bodo denarni tokovi še zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, toda njihovo finančno stanje je trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo,
- dolžniki, ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo do trideset dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni.

Bonitetna skupina C

- dolžniki, za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti,
- dolžniki, ki so izrazito podkapitalizirani,
- dolžniki, ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb,

³ države EEA so poleg države EU, še Islandija, Liechtenstein in Norveška.

⁴ Primerljive države OECD: Avstralija, Japonska, Kanada, Nova Zelandija, Švica in ZDA.

Faza odobravanja

- dolžniki, od katerih banka ne prejema tekočih zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s terjatvami, jamstvi in viri za odplačilo terjatev,
- dolžniki, ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo od 31 do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni.

Bonitetna skupina D

- terjatve dolžnikov, za katere obstaja velika verjetnost izgube,
- dolžniki, ki so nelikvidni in nesolventni,
- dolžniki, za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja ali so ti že v stečaju,
- dolžniki, ki plačujejo obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 365 dni, vendar se utemeljeno pričakuje delno pokritje terjatev.

Bonitetna skupina E

- terjatve, za katere se ocenjuje, da ne bodo poplačane,
- terjatve s sporno pravno podlago.

Obravnavana banka izračuna boniteto komitenta v internem registru na osnovi bonitetnih točk. Pri izračunu se upoštevajo:

- višina prilivov potrošnika,
- doba poslovnega sodelovanja z banko,
- dobe in vrste varčevanja,
- korektnost poslovanja.

Boniteta komitenta se upošteva pri najemu kredita, ko se določi kreditna sposobnost kreditojemalca. Ves čas trajanja izpostavljenosti mora banka spremljati poslovanje kreditojemalca in preverjati ustreznost bonitetni skupini.

4.2.3 Odplačilna sposobnost

Bančni uslužbenec izračuna odplačilno sposobnost posameznega kreditojemalca na osnovi prilivov na transakcijski račun. Pri izračunu upošteva pravilnik banke, pogoje zavarovalnice, zahteve države o znesku v višini zakonsko določenega minimuma, to je minimalna neto plače, ki mora mesečno ostati kreditojemalcu. Minimalna neto plača je določena z zakonom o izvajanju dogovora politike plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005. Znesek minimalne neto plače od 3. avgusta 2007 znaša 389,70 evra in se usklajuje dvakrat na leto.

Banka in zavarovalnica skleneta pogodbo, s katero določita in dogovorita postopke odobravanja in odplačevanja kreditov. Običajno imajo banke sklenjene pogodbe z več zavarovalnicami, saj s tem razpršijo tveganje. Odplačilna sposobnost kreditojemalca se določi s pomočjo potrdila, ki izkazuje status zaposlitve, ali je zaposlen za določen oz. nedoločen čas. V primeru, da je kreditojemalec zaposlen za določen čas, lahko najame kredit z ročnostjo le za čas trajanja zaposlitve, zadnja anuiteta se mora izteči en mesec pred potekom pogodbe o zaposlitvi. Pomembna je tudi velikost podjetja. Kreditojemalci, ki so zaposleni v srednjih, velikih družbah ali javnem sektorju lahko zaprosijo za kredite z daljšo dobo odplačevanja in višji znesek kredita kot pa kreditojemalci, ki so zaposleni manjših družbah in pri samostojnih podjetnikih. Za opredelitev velikosti podjetja se uporabi kriterij iz 51. člena zakona o gospodarskih družbah.

Tabela 4.1 Dokumentacija za določitev kreditne sposobnosti:

	Kreditojemalci, zaposleni v srednjih, velikih družbah ali javnem sektorju	Kreditojemalci, zaposleni pri drugih delodajalcih
Če kreditojemalec prejema plačo na transakcijski račun pri zavarovancu najmanj zadnjih šest mesecev pred odobritvijo kredita	<ul style="list-style-type: none"> - podatke o neto mesečni plači za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita ali - kopije plačilnih list za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in dokument, ki izkazuje status zaposlitve (zaposlitev za določen oz. nedoločen čas); - podatke o rednih mesečnih prilivih iz naslove plače za zadnjih šest mesecev in odtegljajih prek trajnega naloga za plačilo kreditov za zadnji mesec 	<ul style="list-style-type: none"> - - podatke o neto mesečni plači za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in - kopije plačilnih list za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in dokument, ki izkazuje status zaposlitve (zaposlitev za določen oz. nedoločen čas); - podatke o rednih mesečnih prilivih iz naslove plače za zadnjih šest mesecev in odtegljajih prek trajnega naloga za plačilo kreditov za zadnji mesec
Če kreditojemalec ne prejema plače na račun pri zavarovancu ali jo prejema na račun pri zavarovancu manj kot zadnjih šest mesecev pred odobritvijo kredita	<ul style="list-style-type: none"> - podatke o neto mesečni plači za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita ali - kopije plačilnih list za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in dokument, ki izkazuje status zaposlitve (zaposlitev za določen oz. nedoločen čas); - podatke o rednih mesečnih prilivih iz naslove plače za zadnjih šest mesecev in odtegljajih prek trajnega naloga za plačilo kreditov za zadnji mesec ali - kopije izpiskov prometa po transakcijskem računu za zadnjih šest mesecev pred odobritvijo kredita ali - kopije plačilnih list za zadnjih šest mesecev pred odobritvijo kredita ter izpisek prometa po transakcijskem računu zadnji mesec pred odobritvijo kredita. 	<ul style="list-style-type: none"> - podatke o neto mesečni plači za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in - kopije plačilnih list za zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita in dokument, ki izkazuje status zaposlitve (zaposlitev za določen oz. nedoločen čas); - podatke o rednih mesečnih prilivih iz naslova plače za zadnjih šest mesecev in odtegljajih prek trajnega naloga za plačilo kreditov za zadnji mesec ali - kopije izpiskov prometa po transakcijskem računu za zadnjih šest mesecev pred odobritvijo kredita

Vir: Banka Koper 2005.

Zahtevana dokumentacija za določitev kreditne sposobnosti je pri zavarovalnicah enaka, razlike so pri določanju zneska kreditne sposobnosti. Dokumentacijo potrdi podjetje na obrazcu *Potrdilo delodajalca* in ne sme biti starejše od:

- 15 dni ob vložitvi zahteve za odobritev kredita in
- 30 dni ob sklenitvi kreditne pogodbe.

Za primerjavo bomo predstavili pogoje za izračun zneska kreditne sposobnosti dveh zavarovalnic.

Prva zavarovalnica zavaruje:

- 1/3 povprečne neto plače v zadnjih treh mesecih,
- 1/2 povprečno neto plače v zadnjih treh mesecih z dobo odplačevanja do šest mesecev,
- 1/2 povprečno neto plače v zadnjih treh mesecih v primeru, da znaša neto plača nad 835 evrov, vendar le za kredite z dobo odplačevanja do 5 let.

Druga zavarovalnica zavaruje:

- do 1/3 neto plače, če je neto plača do 625 evrov,
- do 40 odstotkov neto plače, če je neto plača od 625,01 evra do 835 evrov,
- do 45 odstotkov neto plače, če je neto plača od 835,01 evra do 1045 evrov,
- do 50 odstotkov neto plače, če je neto plača od 1045,01 evra do 1250 evrov,
- do 55 odstotkov neto plače, če je neto plača nad 1250,01 evra in je kreditjemalec zaposlen v srednji ali veliki družbi ali javnem sektorju.

Druga zavarovalnica nudi boljše pogoje zavarovanja, kreditjemalec lahko zavaruje višji znesek kredita za daljše obdobje kot pri prvi zavarovalnici. Kreditjemalec lahko izbira med zavarovalnicami glede na njegove prilive, glede na velikost organizacije, v kateri je zaposlen, in glede na dobo kreditiranja, ki ga želi zavarovati pri zavarovalnici.

Pri določitvi zneska kreditne sposobnosti se kot neto plača štejejo:

- neto plača,
- dodatek za invalidnost.

Ne štejejo pa se prejemki, kot so:

povračila stroškov v zvezi z delom, kot so povračila za prehrano med delom, povračilo za prevoz na delo in z dela itd.

- povračila stroškov za opravljanje določenih del in nalog na službenem potovanju, to so dnevnice, kilometrina itd.
- regres in odpravnina ob upokojitvi,
- razna enkratna izplačila, kot so jubilejne nagrade.

Odštejejo se naslednji odtegljaji:

- odtegljaji na plači iz sodnih in upravnih izvršb in iz naslova zakonitih preživnin,
- odtegljaji na plači iz upravno izplačilnih prepovedi,
- odtegljaji prek trajnega naloga iz transakcijskega računa za plačilo kreditov.

V primeru, da je odstopanje med prilivi v opazovanem obdobju zadnjih šestih mesecev takšno, da najvišji priliv presega najnižjega za več kot 30 odstotkov je osnova za določitev kreditne sposobnosti najnižji od obeh podatkov ali najnižja neto plača v zadnjih treh mesecih ali najnižji mesečni priliv v zadnjih šestih mesecih.

Pred odobritvijo kredita bančni uslužbenec opravi poizvedbo o kreditojemalcu na stop listi zavarovalnice, kjer pridobi avtorizacijsko številko zavarovanja, ki jo izda zavarovalnica za zavarovanje posameznega kredita. V primeru, da je kreditojemalec prisoten na stop listi zavarovalnice, ga zavarovalnica še pred odobritvijo kredita obravnava individualno, banki sporoči, če primera ne zavaruje, ali pa zahteva še dodatne načine zavarovanja kredita.

Zavarovalnica določi najvišji skupni znesek stanja dolga iz vseh odobrenih in neodplačanih kreditov, ki jih je banka odobrila kreditojemalcu in so zavarovani pri njeni zavarovalnici.

4.3 Zavarovanje kredita

Banka Slovenije v sklepu o razvrstitvi aktivnih in zunajaktivnih bilančnih postavk bank in hranilnic opredeljuje primere prvovrstnih zavarovanj terjatev. Prvovrstna zavarovanja so:

- bančna vloga, za katero obstaja s pogodbo določena obveznost, da se uporabi za poplačilo terjatve,
- vrednostni papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije ter vlad in centralnih bank držav EEA in nekaterih z njimi primerljivih držav OECD,
- nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank,
- prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, s katerimi se trguje na finančnih trgih,
- nepreklicna jamstva Slovenske izvozne družbe, družbe za zavarovanje in financiranje izvoza,
- nepreklicna jamstva Republike Slovenije.

S ciljem zmanjševanja neplačila kredita banka zavaruje kredit. Način zavarovanja pa je odvisen od preteklega sodelovanja kreditojemalca z banko, kreditojemalci, ki

sodelujejo z banko najmanj šest mesecev, imajo možnost za krajše obdobje najeti kredit brez dodatnega zavarovanja (glej poglavje 3.3.1 Mini kredit).

V obravnavani banki je kreditojemalcem na voljo več načinov zavarovanja kredita:

- s plačilom zavarovalne premije,
- z zastavo evrskih ali deviznih sredstev,
- z zastavo nepremičnine,
- z zastavo vrednostnih papirjev,
- s porokom,
- brez dodatnega zavarovanja, z odplačevanjem kredita prek trajnega naloga.

Pri zavarovanju prek zavarovalnice mora kreditojemalec izpolnjevati pogoje zavarovalnice, ki so navedene v razdelku 4.2.3 Odplačilna sposobnost.

Zavarovanje z zastavo sredstev lahko izbere kreditojemalec, ki ima pri banki sklenjeno bančno vlogo za daljšo dobo, kot bo sklenjen kredit.

Zavarovanje z nepremičnino; kreditojemalec lahko najame kredit do 80 odstotkov vrednosti nepremičnine, kredit se odobri na osnovi kupoprodajne pogodbe ali izpiska iz zemljiške knjige. V zadnjem času konkurenčne banke nudijo stodontno izplačilo v gotovini, za kredite zavarovane z nepremičninami.

Zavarovanje z vrednostnimi papirji. Določeni so vrednostni papirji, ki so že vpisani pri Klirinško depotni družbi. Bančni uslužbenec pred odobritvijo kredita pridobi mnenje o vrednosti določenega vrednostnega papirja, izda ga služba investicijskega bančništva, ki deluje znotraj banke. Vrednost posameznega vrednostnega papirja določijo na podlagi naslednjih meril:

- trg trgovanja vrednostnega papirja,
- prenosljivost vrednostnega papirja (preprosto prenosljiv, omejeno prenosljiv),
- povprečni tečaj delnice v zadnjem letu,
- obseg prometa trgovanja v zadnjem letu,
- trenutna cena vrednostnega papirja.

Porok jamči odplačevanje kredita s svojimi prilivi, zato v tem času ne more najeti novega kredita. Če je odplačilna sposobnost poroka nižja od kreditojemalčeve, mora kreditojemalec za zavarovanje kredita najeti dva poroka.

Brez dodatnega zavarovanja, z odplačevanjem kredita prek trajnega naloga, lahko izberejo le kreditojemalci, ki so komitenti obravnavane banke. Zaposijo lahko do omejene višine kredita, za določen čas kreditiranja (glej razdelek 3.3.1 Mini kredit).

4.4 Stroški najema kredita

4.4.1 Obrestna mera

Pri najemu kredita odigra odločilno vlogo tudi obrestna mera. Banke ponujajo fiksno obrestno mero in spremenljivo obrestno mero, ki je vezana na evro in jo imenujemo EURIBOR, ali spremenljivo obrestno mero vezano na dolar ali švicarski frank in se imenuje LIBOR. Fiksna obrestna mera se določi ob sklenitvi kreditne pogodbe in ostane nespremenjena za celotno obdobje odplačevanja kredita. Spremenljiva obrestna mera pa se v obdobju črpanja in odplačevanja kredita spreminja glede na tržne razmere.

LIBOR je medbančna referenčna obrestna mera, po kateri so prvovrstne banke na londonskem medbančnem trgu pripravljene dati depozit v švicarskih frankih ali dolarjih drugi prvovrstni banki za določeno obdobje in je objavljena na strani Bridge Telerate ali kakor koli drugače objavljena s strani »British Bankers' Association« ob 12. uri ali približno ob tej uri po londonskem času. EURIBOR je medbančna obrestna mera za depozite v evrih, ki se oblikuje na medbančnem deviznem trgu. Reprezentativne banke iz evro območja si po tej obrestni meri medsebojno ponujajo depozite za določeno ročnost. Ta obrestna mera je bila uvedena z uvedbo evra 1. januarja 1999, prvič je bila objavljena 30. decembra 1998 za vrednost 4. januarja 1999. EURIBOR se dnevno izračuna za medbančne depozite z dospelostjo enega tedna in enega do dvanajst mesecev kot povprečje dnevno ponujenih obrestnih mer predstavnškega odbora bank in je zaokrožena na tri decimalna mesta. EURIBOR je nadomestil različne nacionalne referenčne obrestne mere denarnega trga v državah, ki so uvedle evro. Za delavne dneve je znana vrednost EURIBORJA, po mednarodni oznaki, in sicer tedenski 1W, 2W in 3W mesečni 1M, do 12M.

V obravnavani banki je spremenljiva obrestna mera sestavljena iz dveh delov:

- fiksnega dela in
- spremenljivega dela.

Fiksni del je opredeljen oz. določen s kreditno pogodbo in ostane nespremenjen do poplačila kredita, spremenljivi del pa je določen z vrednostjo 1M EURIBORJA, ki je spremenljiv in znan vsakega prvega v mesecu. Tabela 4.1 ponazarja spreminjanje vrednosti EURIBORJA. Prikazane so vrednosti enomesečnega EURIBORJA. Vrednost se spreminja dnevno, zato smo v tabeli prikazali vrednost EURIBORJA, ki je znana prvi delovni dan v mesecu, za tekoči mesec. Vrednost 1M EURIBORJA je na dan, 3. julij 2006 znašala 2,898 odstotka, 2. januarja 2007 že 3,629 odstotka, 1. junija 2007 pa 4,034 odstotka. V enem letu je vrednost EURIBORJA narasla za kar 1,136 odstotne točke, s tem pa se posledično spreminja tudi dolg, ki ga imamo zaradi tega, saj se spremenljivi del obrestne mere oblikuje na osnovi vrednosti EURIBORJA. Dnevno naraščanje

vrednosti EURIBORJA zaznamo pri vseh vrednostih, tako za tedenski kot mesečni EURIBOR. Banke zato v določenih dneh (s pogodbo opredeljenim) spremenijo anuiteto, ki je pač odvisna od trenda. Tako se lahko anuiteta poveča ali pomanjša.

Tabela 4.2 Vrednost enomesečnega EURIBORJA od julija 2006 do junija 2007

	2006						2007					
	3. 7.	1. 8.	1. 9.	2. 10.	1. 11.	1. 12.	2. 1.	1. 2.	1. 3.	2. 4.	2. 5.	1. 6.
1M	2,898	3,033	3,096	3,291	3,365	3,588	3,629	3,609	3,771	3,864	3,863	4,034

Vir: Euribor and Eonia 2000.

V obravnavani banki se v času koriščenja in odplačevanja kredita obrestna mera spreminja v začetku vsakega četrtletja 3M EURIBOR, to je 1. januarja, in se uporablja za izračun obresti kreditom v koriščenju in v odplačilu do vključno 31. marca. Vrednost se 1. aprila, 1. julija in 1. oktobra ponovno določi.

Ob najemu kredita se kreditojemalec sooča s stroški, ki so povezani s pridobitvijo kredita in podražijo dejansko ceno kredita. Zaradi lažje primerljivosti med ponudniki kreditov je z Zakonom o potrošniških kreditih (v nadaljevanju ZpotK) uvedena efektivna obrestna mera (v nadaljevanju EOM). EOM je po ZpotK tista letna obrestna mera (diskontna stopnja), s katero se skupno kreditno breme (skupna vrednost vseh potrošnikovih plačil dajalcu kredita, razen stroškov, ki niso skupni stroški kredita) izenači s sedanjo vrednostjo odobrenega in nakazanega kreditnega zneska in se izračuna po formuli.

$$\sum_{j=1}^m \frac{a_j}{\left(1 + \frac{EOM}{100}\right)^{t_j}} = \sum_{k=1}^n \frac{b_k}{\left(1 + \frac{EOM}{100}\right)^{t_k}}$$

m – število prejetih zneskov – tranš, če se kredit porablja postopoma, drugače je $m=1$

a_j – prejeti zneski, katerih vsota je enaka znesku kredita

t_j – dolžina intervala, izražena v letih in delih leta, med začetnim trenutkom (datumom prejetja prve tranše kredita) in datumi naslednjih tranš (če so)

n – število obremenitev, ki jih tvorijo vsa odplačila kredita in skupni stroški kredita

b_k – posamezni zneski plačil

t_k – dolžina intervala, izražena v letih ali delih leta, med začetnim trenutkom (datumom prejetja prve tranše kredita) in datumi posameznih odplačil oziroma posameznih plačil skupnih stroškov kredita

EOM je letni odstotek obresti, ki se lahko izračuna, če so drugi pogoji v enačbi znani iz pogodbe ali drugače.

Vir: ZpotK 2000.

4.4.2 Stroški odobritve in drugi stroški

Višino nadomestil in stroškov, vezanih na kredite, banke objavljajo v svojih tarifah, različno glede na vrsto in ročnost kredita.

Banke zaračunavajo:

- Stroške odobritve kredita; večino bank ima te stroške vezane na znesek kredita, stroški se tako obračunajo v odstotkih glede na znesek kredita, določeni pa sta višini za minimalni in maksimalni znesek odobritve.
- Stroške predčasnega poplačila kredita; kreditojemalec ima možnost predčasnega poplačila kredita, vendar mu ob tem banka zaračuna stroške poplačila, ki so do polovice manjši od stroškov odobritve kredita.
- Stroške opominjanja; zaračunavajo se v fiksnem znesku, ob vsakokratnem poslanem opominu, za neplačano anuiteto.
- Stroške zavarovanja kredita; glede na način zavarovanja kredita, kreditojemalca bremenijo določeni stroški.

Zavarovanje kredita prek zavarovalnice: kreditojemalec plača dogovorjeno zavarovalno premijo, glede na višino zneska kredita in dobe trajanja kredita. Zavarovanje z nepremičnino: za vpis hipoteke na nepremičnino kreditojemalec plača notarske stroške in sodno takso, stroške za cenitev premoženja, ki bo zastavljeno, in stroške zavarovanja zastavljenega premoženja pri zavarovalnici za primer uničenja, vinkulacijo zavarovalne police pa dostavi banki.

Zavarovanje z zastavo vrednostnih papirjev plača provizijo za vknjižbo pri Klirinško depotni družbi in stroške sestave pogodbe.

4.5 Odobritev in podpis pogodbe

ZpotK predpisuje vsebino kreditne pogodbe. Pogodba mora biti sklenjena v pisni obliki, vsebovati pa mora:

- čisto vrednost kredita,
- efektivno obrestno mero in pogoje, pod katerimi je dopustno spreminjati efektivno obrestno mero,
- način obrestovanja, pogostost kapitalizacije, način prilagajanja obrestne mere,
- stroški, ki niso stroški in niso zajeti v izračunu efektivne obrestne mere,
- pogoje plačila, ki so naloženi potrošniku, zlasti predvidene zneske posameznih plačil, število plačil, natančen datum zapadlosti plačil, če je mogoče še skupen znesek plačil,
- zavarovanja, ki jih mora zagotoviti potrošnik,
- pravico, da potrošnik odplača kredit pred zapadlostjo,
- pravico, da lahko potrošnik odstopi od pogodbe, in obveznosti potrošnika, če to pravico izkoristi,
- pri kreditnih pogodbah, kjer je obračun vezan na uporabo tuje valute, navedbo tuje valute in vrsto tečaja, po katerem se izračunava vrednost v domači valuti.

Kreditna pogodba je sestavljena v dveh izvodih in velja z dnem podpisa pogodbenih strank, to so kreditojemalec in zastopniki banke.

5 SIMULACIJA KREDITNIH PONUDB

5.1 Izbira banke

Pri pregledu kreditne ponudbe bank ugotovimo, da večina bank omogoča boljše pogoje kreditiranja za svoje komitente. Kreditorejmalci, ki imajo pri banki odprt transakcijski račun, nanj prejemajo prilive, imajo nižjo obrestno mero pri najemu kredita in nižje stroške odobritve kredita. Za kredit, ki je brez zavarovanja in se odplačuje prek trajnega naloga, pa lahko zaprosijo le komitenti banke. Zato predlagamo kreditorejmalcu, da pred najetjem kredita zbere in preuči ponudbe različnih bank, med njimi tudi banke, s katero poslovno sodeluje. V poglavju Mini kredit je izračun za komitenta banke, ki najame kratkoročni kredit brez zavarovanja. Izračunali bomo še kredit z zavarovanjem za nekomitenta banke, ki prejema minimalno mesečno plačo in je lahko anuiteta največ 148,83 evra.

Primer 4

Tabela 5.1 Kratkoročni kredit za nekomitenta

doba kredita v mesecih	12
znesek kredita	1713,65 evra
mesečna anuiteta	148,83 evra
obrestna mera	7,70 odstotka
eom *	10,72 odstotka
stroški odobritve	20,86 evra
stroški zavarovanja	30,33 evra

* EOM je izračunan ob predpostavki, da se kredit koristi na dan prenosa v odplačilo, zato interkalarnih obresti ni.

Vir: Banka Koper 2004.

Amortizacijski načrt odplačevanja kredita je v prilogi 2.

V primerjavi s simulacijo kreditne ponudbe primera 1 (stran 16), kjer je kreditorejmalec komitent banke in ne potrebuje zavarovanja, mu po poravnavi vseh stroškov ostane 1701,03 evra kredita, v primeru 4 pa znesek kredita po poravnavi vseh stroškov znaša 1662,46 evra. Najetje kredita za komitenta banke, ki ne potrebuje zavarovanja, je torej ugodneje za 38,57 evra. Za nekomitenta so višji stroški odobritve kredita, dodatni so še stroški zavarovanja kredita, višja je tudi obrestna mera. Čas odobritve kredita se podaljša, potrebno je več dokumentacije za odobritev kredita. Omenimo še, da banke potrdilo o prilivih, ki je za nekomitente obvezno, zaračunavajo, s tem pa se stroški odobritve kredita še povečajo.

5.2 Izbira obrestne mere

Banke praviloma ponujajo fiksno obrestno mero za kratkoročne kredite in kredite brez zavarovanja, spremenljivo obrestno mero pa za dolgoročne kredite, saj je dlje časa izpostavljena tržnim spremembam. Pogledali si bomo izračun s fiksno obrestno mero in ga primerjali z izračunom s spremenljivo obrestno, mero vezano na EURIBOR. Kot v preteklih primerih bomo tudi tu upoštevali znesek minimalne plače v Republiki Sloveniji za mesec oktober, bruto za neto, zato je najvišja možna anuiteta 148,83 evra, če seveda ni nobenih dodatnih obremenitev prilivov iz naslova kreditov in ima kreditjemalec sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za čas odplačevanja kredita oziroma za nedoločen čas.

Primer 5

Tabela 5.2 Osebni kredit z nominalno fiksno obrestno mero za komitenta

Doba kredita v mesecih	60
znesek kredita	7343,52 evra
mesečna anuiteta	148,83 evra
datum izračuna kredita	12. 11. 2007
obrestna mera	7,98 odstotka
eom **	10,02 odstotka
stroški odobritve	41,73 evra
stroški zavarovanja	233,96 evra
Interkalarne obresti	30,38 evra

*EURIBOR za izračun obrestne mere se uporablja šestmesečni EURIBOR, ki je določen na prvi dan v mesecu in velja ves mesec, za mesec november 2007 znaša 4,606 odstotka. Za potrebe izračuna se uporablja vrednost EURIBORJA, zaokrožena na dve decimalni mesti.

** EOM velja na dan izračuna kredita in se lahko spremeni, če se spremenijo stroški odobritve, obrestne mere, dan in mesec odobritve kredita oz. zavarovalne premije.

Vir: Nova ljubljanska banka 2008.

Primer 6

Tabela 5.3 Osebni kredit s spremenljivo obrestno mero za komitentata

Doba kredita v mesecih	60
znesek kredita	7364,37 evra
mesečna anuiteta	148,83 evra
Datum izračuna kredita	12. 11. 2007
Obrestna mera	7,86 odstotka (EURIBOR* + 3,25 odstotka pribitka)
EOM **	9,99 odstotka
stroški odobritve	41,73 evra
stroški zavarovanja	250,93 evra
interkalarne obresti	30,01 evra

*EURIBOR za izračun obrestne mere se uporablja šestmesečni EURIBOR, ki je določen na prvi dan v mesecu in velja ves mesec, za mesec november 2007 znaša 4,606 odstotka. Za potrebe izračuna se uporablja vrednost EURIBORJA, zaokrožena na dve decimalni mesti.

** EOM velja na dan izračuna kredita in se lahko spremeni, če se spremenijo stroški odobritve, obrestne mere, dan in mesec odobritve kredita oz. zavarovalne premije.

Vir: Nova ljubljanska banka 2008.

Delni amortizacijski načrt odplačevanja kredita je v prilogi 3.

Fiksna obrestna mera se ne spreminja do konca dobe odplačevanja. V našem primeru je od začetne vrednosti spremenljive obrestne mere višja za 0,12 odstotne točke. Pomembno je dejstvo, da se EURIBOR lahko spreminja. Na ta način se lahko spremeni tudi anuiteta in posledično cena kredita. Čeprav je glede na EOM v primeru 5 in 6, drugi primer kredita za kreditojemalca ugodnejši, lahko sodeč po trendih hitro postane tudi manj ugoden. Za občutek si oglejmo vrednosti EURIBORJA. Šestmesečni EURIBOR je januarja 2007 znašal 3,857 odstotka, novembra 2007 je znašal 4,606 odstotka, razlika je za 0,749 odstotne točke višja vrednost v enajstih mesecih.

Izračunani so pogoji za komitentata banke, tako so nižji stroški odobritve in nižji stroški zavarovanja kredita. Iz primerov lahko razberemo, da dobimo višji znesek kredita, če izberemo spremenljivo obrestno mero, znesek je višji za 20,85 evra, vendar pa so tu še stroški zavarovanja, ki so odvisni od zneska kredita, tako nam višji znesek kredita zviša stroške zavarovanja za 16,97 evra, zdaj dobimo le 3,88 evra več kredita. V prilogi 3 je delni amortizacijski načrt za kredit s spremenljivo obrestno mero. Banke ga izračunavajo po sistemu enakih anuitet in je zgolj informativen, uporaben do prve spremembe anuitete, ki se lahko zviša, ko poraste EURIBOR ali zmanjša ob zmanjševanju inflacije. Glede na mesečno spreminjanje vrednosti EURIBORJA in trende kreditojemalcem v tem trenutku priporočamo kredit s fiksno obrestno mero.

5.3 Izbira zavarovanja

Kredit lahko zavarujemo na več načinov, kot smo spoznali v razdelku 4.3 Zavarovanje kredita. V kolikor je kredit zavarovan s poroki, ni stroškov zavarovanja kredita, a je zaradi prevzema odgovornosti težko dobiti odplačilno sposobne poroke. Največ zavarovanj kreditov poteka prek zavarovalnice, zato bomo primerjali stroške zavarovanj za komitente in nekomitente izbrane banke, uporabili bomo izračun za komitenta banke iz primera 5 in ga primerjali z izračunom za nekomitenta banke.

Primer 7

Tabela 5.4 Osebni kredit z nominalno fiksno obrestno mero za nekomitente

Doba kredita v mesecih	60
znesek kredita	7215,10 evra
mesečna anuiteta	148,83 evra
datum izračuna kredita	12. 11. 2007
obrestna mera	8,73 odstotka
eom *	11,81 odstotka
stroški odobritve	104,32 evra
stroški zavarovanja	305,40 evra
interkalarne obresti 2	32,64 evra

* EOM velja na dan izračuna kredita in se lahko spremeni, če se spremenijo stroški odobritve, obrestne mere, dan in mesec odobritve kredita oz. zavarovalne premije.

Vir: Nova ljubljanska banka 2008.

Iz primerov razberemo, da je komitent banke v vseh parametrih v prednosti pred nekomitentom. V zadnjem primeru so višji stroški odobritve kredita in to kar za 62,59 evrov oziroma za 50 odstotkov. Nekomitenti za stroške zavarovanja kredita odštejejo za 71,44 evra višji znesek, pri čemer je končni znesek kredita za 128,42 evra nižji kot za komitente banke. Tako imajo komitenti ob znesku kredita 7343,52 evra za 275,69 evra skupnih stroškov, torej jim ostane 7067,83 evra kredita, da ga porabijo za nakup dobrine, medtem ko imajo nekomitenti ob znesku kredita 7215,10 evra za 409,72 evra skupnih stroškov, ostane jim še 6805,38 evra kredita. Razlika je 262,45 evra nižji končni znesek kredita, kar je v našem primeru 48,73 odstotka mesečnega priliva kreditojemalca. V skupnih stroških kredita niso upoštevane provizije za potrdila o prilivih na transakcijskem računu, nekomitenti pa jih morajo dostaviti banki pred odobritvijo kredita. Višja je tudi obrestna mera, za 0,75 odstotne točke, višji pa je tudi kazalnik cene kredita EOM.

6 SKLEP

Ponudba kreditov je zelo pestra in raznolika glede na dolžino in namembnost kredita. Banke nudijo najugodnejše kredite svojim komitentom, torej kreditojemalcem, ki že dalj časa (vsaj šest mesecev) z banko poslovno sodelujejo, imajo pri banki odprt transakcijski račun in je njihovo poslovanje korektno. Banke ta trud kreditojemalcev nagradijo s tem, da jim nudijo kredite z ugodnejšimi kreditnimi pogoji, kot so nižja obrestna mera, daljša možna odplačilna doba za kredit in nižji stroški odobritve kredita. Krediti brez zavarovanja so na voljo le komitentom banke.

Banka je pri vsakdanjem poslovanju izpostavljena različnim vrstam tveganj, zato mora tveganja zavestno prevzeti in se pred njimi ustrezno zavarovati. Kreditiranje to tveganje še povečuje, banka ga delno razprši, ko z zavarovalnico sklene pogodbo za zavarovanje kreditov. Pred odobritvijo kredita tako ustreznost kreditojemalca kot pogoje in zneske kredita potrdita obe, banka in zavarovalnica. Kredit je zavarovan z nižjo premijsko stopnjo, višja je dovoljena maksimalna obremenitev plače, če je kreditojemalec zaposlen v večjem podjetju, in manj je potrebnih dokumentov za dokazovanje ustreznosti, če je kreditojemalec komitent banke. Zavarovanje kredita prek zavarovalnice je ugodneje za kreditojemalce, ki so komitenti banke. Na voljo imamo kar nekaj možnosti zavarovanja kreditov, vendar je zavarovanje prek zavarovalnice enostavno in med bolj poznanimi. Ugodno je zavarovanje s poroki, a zelo težko najdemo kreditno sposobnega poroka, ki nam zaupa, da bomo resno plačevali kredit in že danes ve, da sam ne bo potreboval kredita za obdobje, ko nam bo porok.

Spremenljiva obrestna mera variira in je odvisna od tržnih razmer, v naših primerih je vezana na vrednost EURIBORJA. EURIBOR se oblikuje na medbančnem deviznem trgu in je v precejšni meri odvisen od razmer na njem. Fiksna obrestna mera se ne spreminja do konca odplačevanja kredita, zato je ob sklenitvi kredita v primerjavi s spremenljivo obrestno mero višja. Banke večinoma nudijo kredite s fiksno obrestno mero za določeno dobo odplačevanja.

Iz primerov razberemo, da imajo nekomitenti pri najetju dolgoročnega kredita poleg višje obrestne mere tudi višje stroške odobritve in višje stroške zavarovanja kredita. Razlike v zneskih med komitenti in nekomitenti pri kratkoročnih kreditih so le nekaj deset evrov, vendar spomnimo, da kreditojemalec razpolaga le z minimalnim prilivom, s katerim mora dokaj gospodarno ravnati, da se mu izide do naslednjega priliva. Opazimo, da so razlike v ponudbi za komitente in nekomitente večje in bolj očitne pri bankah z večjim tržnim deležem in tako večjim številom komitentov.

Kreditojemalcu priporočamo, da pred najemom kredita preuči več kot le en informativni izračun, od banke zahteva amortizacijski načrt, pridobi kar največ informacij in se odloči za zanj najugodnejšo možnost.

LITERATURA

- Ilovar, Sonja. 1999. Pravna ureditev potrošniških kreditov. *Bančni vestnik* 48 (5): 2–6.
- Janevska, Lidija. 2004. Prenos kreditnega tveganja. *Bančni vestnik* 53 (3): 42–47.
- Krumberger, Matej. 2000. Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanje tveganj v slovenskem bančništvu: izkušnje, problemi in priporočila. V *Analiza bančnih tveganj*, 71–82. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
- Lenardič, Majda. 2002. Regulativa na področju likvidnosti bančnega sistema. *Bančni vestnik* 51 (4): 36–37.
- Rubin, Saša. 2002. Na poti do Basla II. *Bančni vestnik* 51 (6): 41–44.
- Slovenski veliki leksikon*. 2003. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sušnik, Saša. 2000. Predlagane spremembe mednarodnih standardov kapitala in kapitalske ustreznosti bank. *Bančni vestnik* 49 (3): 9–13.
- Sušnik, Saša. 2001. Posledice uveljavitve novega baselskega sporazuma za slovenske banke. *Bančni vestnik* 50 (6): 31–34.

VIRI

- Banka Koper. 2004. *Depoziti*. [Http://i-banka.bankakoper.si/info/cgi/infobanka.exe?](http://i-banka.bankakoper.si/info/cgi/infobanka.exe?) (12. 11. 2007).
- Banka Koper. 2005. *Zavarovanje kreditov*. Interno gradivo, Banka Koper, d. d.
- Banka Slovenije. 2001. *Zakaj Basel II?* [Http://www.bsi.si/html/basel2/01-_uvod/Zakaj_Basel.htm](http://www.bsi.si/html/basel2/01-_uvod/Zakaj_Basel.htm) (5. 2. 2005).
- Euribor and Eonia*. 2000. [Http://www.euribor.org/html/content/euribor_data.html](http://www.euribor.org/html/content/euribor_data.html) (24. 10. 2007).
- Nova ljubljanska banka. 2008. *NLB osebni kredit*. [Http://www.nlb.si/cgi-bin/nlbweb.exe?doc=2272](http://www.nlb.si/cgi-bin/nlbweb.exe?doc=2272) (12. 11. 2007).
- Sklep o izračunu kapitala, kapitalskih zahtev in kapitalske ustreznosti bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št. 32/99.
- Zakon o bančništvu (Zban). *Uradni list RS*, št. 104/2004.
- Zakon o potrošniških kreditih (ZpotK). *Uradni list RS*, št. 70/2000.
- Zakon o izvajanju dogovora politike plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005*. 2006. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/za_kon_min_placa_2006_vlada.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/za_kon_min_placa_2006_vlada.pdf) (19. 11. 2006).
- Združenje bank Slovenije. 2005. *Prva stran*. [Http://www.zbs-giz.si/default.htm](http://www.zbs-giz.si/default.htm) (12. 10. 2007).

PRILOGE

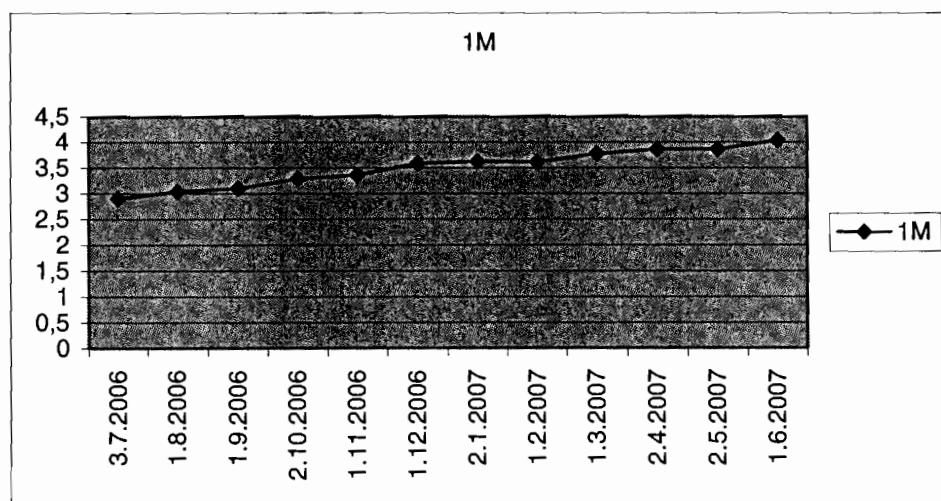
Priloga 1 Grafični prikaz naraščanja 1M EURIBORJA

Priloga 2 Amortizacijski načrt za kratkoročni kredit

Priloga 3 Amortizacijski načrt za dolgoročni kredit s spremenljivo obrestno mero

GRAFIČNI PRIKAZ NARAŠČANJA 1M EURIBORJA

AMORTIZACIJSKI NAČRT ZA KRATKOROČNI KREDIT

Meseci	Anuiteta (v EUR)	Obresti (v EUR)	Razdolžnina (v EUR)	Ostanek dolga (v EUR)
0	0	0	0	1713,65
1	148,83	10,64	138,19	1575,46
2	148,83	9,76	139,07	1436,39
3	148,83	8,91	139,92	1296,47
4	148,83	8,03	140,80	1155,67
5	148,83	7,16	141,67	1014,00
6	148,83	6,29	142,54	871,46
7	148,83	5,40	143,43	728,03
8	148,83	4,51	144,32	583,71
9	148,83	3,61	145,22	438,49
10	148,83	2,71	146,12	292,37
11	148,83	1,81	147,02	145,35
12	148,83	0,90	147,93	-2,58
Skupaj	1785,96	69,73	1713,65	

**AMORTIZACIJSKI NAČRT ZA DOLGOROČNI KREDIT S SPREMENLJIVO
OBRESTNO MERO (V EUR)**

Meseci	Anuiteta	Obresti	Razdolžnina	Ostanek dolga
0	0	0	0	7364,37
1	148,83	49,16	99,67	7264,70
2	148,83	48,36	100,47	7164,24
3	148,83	44,62	104,21	7060,02
4	148,83	47,00	101,83	6958,19
5	148,83	44,83	104,00	6854,19
6	148,83	45,63	103,20	6750,99
7	148,83	43,49	105,34	6645,66
8	148,83	44,24	104,59	6541,07
9	148,83	43,55	105,28	6435,79
10	148,83	41,46	107,37	6328,42
11	148,83	42,13	106,70	6221,72
12	148,83	40,08	108,75	6112,98
13	148,83	40,70	108,13	6004,84
14	148,83	40,09	108,74	5896,10
15	148,83	35,55	113,28	5782,82
16	148,83	38,60	110,23	5672,59
40	148,83	19,43	129,40	2780,85
41	148,83	17,97	130,86	2649,99
42	148,83	17,69	131,14	2518,85
43	148,83	16,27	132,56	2386,29
44	148,83	15,93	132,90	2253,39
45	148,83	15,04	133,79	2119,60
46	148,83	13,69	135,14	1984,47
47	148,83	13,25	135,58	1848,88
48	148,83	11,94	136,89	1712,00
49	148,83	11,43	137,40	1574,60
50	148,83	10,48	138,35	1436,25
51	148,83	8,94	139,89	1296,36
52	148,83	8,63	140,20	1156,16
53	148,83	7,45	141,38	1014,78
54	148,83	6,76	142,07	872,71
55	148,83	5,62	143,21	729,50
56	148,83	4,86	143,97	585,53
57	148,83	3,90	144,93	440,60
58	148,83	2,84	145,99	294,61
59	148,83	1,96	146,87	147,74
60	148,83	0,95	147,74	0,00
Skupaj	148,83	1565,29	7364,37	

